

2004 йил — Мехр ва муруват шили

Ўтган йили Конституция кунига багишланган тантаналийигинда Президентимиз Ислом Каримов 2004 йилни Мехр ва муруваттаги йили деб эълон қилишина тақлиф кылганда, республика мисалидан кунинг менинг дустим, келиб чишишга кўра көриб, миллиятига маёнуб АҚШ фуқароси Рональд Хонг курсанд бўлди, дессан мублагга бўлган. У эртаси кунине бизниги келди-да, салом-аликдан кейин кўтарики охандаги деди:

— Президент Каримова жат ёзмоқчиман. Шунча маслаҳатлашгани келдим...

Мен жайрон бўлдим, «унинг фаолияти билан боғлиқ бирон муаммочикан бўлса керакки, давлат бўшилигига мактуб йўллашга аҳд қилидид-да», деган фикр кечди кўнглимдан. Йўк, бу тахминим тўғри чиқмади, гап бутунлай бошқа томонда экан.

— Албатта, эшитган бўлсангиз кепак, Президент 2004 йилни Мехр ва муруваттаги йили деб эълон қилишина тақлиф этди. Кечи бу гапни эшитганимдан бери севинганимдан ўзимни кўйишга хий тополмайман...

Дарҳакиши, Рональд Хонг АҚШ фуқароси бўлса ҳам, буган бевошига унга даҳдор жадид. Мана ўн ийидирки, у юртимизда хайр-саҳоват улашиши билан банд. У бошлики қўлаётган фирмаси ногиронларга замонавий протезлар ясад бериси билан шуғулланади. Фирмаси томонидан хизорига кадар 200 дан ортик ногиронга сўнъий оёлар ясад берилиди. Бундан ташкири, у ногиронлар учун инглиз тили курсларини очди, турил касблар ўргутувган тўраклар ташкил килди. Хуласа, бу одамни хайр-саҳоват ишларининг профессори деб атаса кам бўлади. У салқам 50 йилдан бери шу иш билан шуғулланади. Энг қизиги, унинг ўзи ҳам ногирон, бир оёғи

таклифи бирдан менинг ҳайтига чукур майно башх этгандек, бу улуг арбоб билан менинг орамда аллақандай руҳий яқинлик пайдо бўлганда бўлди.

Мистер Хонг кўп ажойиб одам. Бир қарасанг, жуда сода, ҳар нарсага ишонадиган одам. Баъзиларда учрайдиган қалондимоглик унга бутунлай ёт. Ёши етимишлардан ошган бўлса-да, досми ҳароатчан, тинибтичимас. Ногиронлигига қарамай, ҳар куни бир неча чакририм ўғуради, эрталаб астойдиган бадартия килали, кўп пиёда юради. Шунинг учун бўлса керак, тумов, йўлай, бош оғориги, бел оғориги каби «майда-чўйд» хасталиклар унга яқинлашига

трашда, бир-бирига меҳр улашиб, муруваттаги ҳам шебхойибди.

— Мен Президентингиз фаолиятини анчадан бери кузатиб келаман, — дейди мистер Хонг. — Албатта, катта юртни, милионлаб одамларни бошқаришининг ўзи бўлмайди. Лекин, шунча ишу ташвишга қарамай, у ҳамиши оиддиган одамларни тұхтамайди, у ҳар кандай одамнинг калбига булагидан инсоний туйғуларни ўйготишига ва ишга солишига ҳароат килиди. Кўп давлат арбоблари сиёсатдан бўшамаган бир вакъта Ислом Каримов. Сабак ишни ҳар ким киломги керак, ҳар кун киломги керак» деган шиорни ўртага ташла-

сида маслаҳатлар бердим. Мистер Хонг мактубни жўнатди. Факат билмадим, у эгасининг қўлига бориб тегдими ёки йўл-йўлакай бирор гала-доннинг тубига тушиб кетдими?

♦ ♦ ♦
Хўш, меҳр нима? Муруватт-чи? Уларга нима деб таъриф бериш мумкин? Очигини айтсан, бу саволнинг жавобини билмайман. Лўнда ва мухтасар таъриф берашибдан охизман. Факат, билганин шукри, меҳрни ҳам, муруваттаги ҳам кўз билан кўриб, кўл билан ушаб бўлмайди. Улар бозорда сотилмайди, ақчага топилмайди. Лекин сувсиз, ҳавосиз яшаб бўлмаганидек, меҳр-муруваттисиз ҳам яшаб бўлмайди. Яна шунга ишончим ко-

хакикатларни одамлар қалбига мустаҳкам жойлаш билан, яни кўнгилларини обод қилиши билан улуғлик боякйлик касб этганлар.

Мен янга бир нарсага аминман — матаиний қадирялар ичидаги меҳр ва муруваттаги энг кудратлиси, энг мўъжизакоридир. Мехр дарёларни тескари оқизмасда, одамни тубдан яхшилаши мумкин, бир одамдан бутунлай бошқа — ѹксас фазилати, гўзлаб табиатни янги одамни бунёд килиши мумкин. Жаҳон адабёти бу мавзуда кўплаб ўлмас асрарлар яратган. Улардан факат биттасини мисол килиб кетиляр: бутоқ француз адаби Виктор Гюгонинг «Хўрлангандар» романини эсланг. Унинг қаҳраманинг қилинига олиб келишади. Жан-Валжаннинг сиёбидан гумонсираван полициячиларни уни тўхтатиб, текшириб кўришига, тўрвасидан кумуш қошиклиар, пичоғи санчилар чиқади. Булар епсиконкини эканлигини шу ерда яшидиган этилишар боладан этишиш яшар чол-кампиргача ҳамма жуда яхши билар эди. Негаки, бу кумуш анхомлар епсиконкини бисотидаги бирдан-бир қимматли ашёси эди. Бунинг устига у ёдгорлик сифатида ҳама епсиконки гоғотда хайрли эди.

Жан-Валжан кечаги меҳмондустлиги ва меҳрибонлиги учун миннатдорчилек ўнрида бу буюмларни ўғирлаб олиб қилиб кетган эди. Ман энди кўлга тушбуштирибди. Озодлик хайдига, эркинликда бемалол яшаш тўғрисидаги орзуларининг ҳаммасига аливидо, айтиш керак. Эркинлик хавосига тўйиб ўйдиди. Унинг юрагида шафаткисиз, бемехр жамиятида, адолосатидан нафартдан ўзга тўйиб ўй. Унинг юрагидан бўшатидилар, лекин шубҳа-гумонлардан, ҳадикисирадан ўзига ташлашига келиши мумкин. Энди яна бошланасиз, оч-яланоч, кир-чир, жудурвоти либосда хайтдан ўзига пано излашга маҳбур бўлади. У адашган иктиб кўчак-кўйларда тентираб юрган кунларидан бирорда биринчидан ўзига ташлашига келиши мумкин. Унинг юрагидан башлангандир. Хуласа, бора-бора меҳр ҳам дийнат, имон, инсоф, вижондик каби жамиятини тушиб турдиган энг муҳим омиллар қатодидан ўрни оғлан. Тарихий тараккийдаги аллакачон шуну ишбот килидик. Бу дин абробининг эшиги ҳамма сева-бечоралрга, мискинларга, очларга, муштиларларга, мухтожларга ҳамма очи экан. Унинг ўйда нажот излаб келган одамдан «Кимсан? Нима жиноят қилгансан?» деб сўраш одати ўйк экан. Жан-Вал-

ИНСОН ҲАМИША МЕҲРГА МУҲТОЖ

У БОЗОРДА СОТИЛМАЙДИ, АҚЧАГА ТОПИЛМАЙДИ. ЛЕКИН СУВСИЗ, ҲАВОСИЗ ЯШАБ БЎЛМАГАНИДЕК, МЕҲР-МУРУВВАТСИЗ ҲАМ ЯШАБ БЎЛМАЙДИ

ва хозирга қадар фаолиятини давом этишимдек. 1998 йилда менинг беътибилигидан хабар топиб, ўзи менини келиди келиб қолди ва ёрдамини тақлиф килди. Бизнинг дўстлигимиз ўнчада бошланган эди.

— Биласиз, касбим тақосози билан кўпигина мамлакатларни кези чиққаним. Албатта, ҳамма жойда ҳам меҳр-муруват, саҳоват ва яхшилик деган тушунчалар одамларни таҳтида катта рол ѡйнайди. Лекин њеҳ қаерда мен сизнинг юртингиздагидек мекр-муруват, маънавиятни ўшишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Бир неча йилдан бери ҳар кунчига яшни менинг бўлшиларни ташкил килди. Унинг 1998 йилдан бериси билан яхшилик килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

кўрқади. Бошқа томондан қарасангиз, ўзи болага ўшаган томонлари ҳам ўйк эмас. Бирор одамнинг ҳасратини эшитса, беихтий кўзига ўзи келиши мумкин. Одамларни ноншудлиги, ношукурлиги, эътиборсизлигидан каттик ранжиди. Бир неча йилдан бери ҳар кунчига яшни менинг бўлшиларни ташкил килди. Унинг гапларини ташкил килишида, оқибатли бўлиши мумкин эмас! Нахотки, тупла-тузук маданинг одам, онлини инсон ўшишдаги кисла?» деб қарб турвареди. Бундай одамлар табиатан романтизмни ёки идеалист одам бўлади. У одамларни яхшилигига, бу дунёда ҳамма бир-бирига бирорадар эканига ишонади. У бу дунёни гўзаллик эмас, яхшилик куткаради, дейди. Ҳар кандай инсон ҳаётининг мавноси бошларларга яхшилик килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Ҳеч қаерда инсон инсон ўшишдаги кисла?» деб қарб турвареди. Бундай одамларни табиатан романтизмни ёки идеалист одам бўлади. У одамларни яхшилигига, бу дунёда ҳамма бир-бирига бирорадар эканига ишонади. У бу дунёни гўзаллик эмас, яхшилик куткаради, дейди. Ҳар кандай инсон ҳаётининг мавноси бошларларга яхшилик килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гапларни ташкил килишида, оқибатли бўлишида, бир-бирини қадар

ишишлари давлат сиёсати даражасига кўтарилганин кўрмади. Энди гаплар

